

אמור: וקדשתו

ויקרא פרשת אמור פרק כא פסוק ח

וְקִדְשְׁתוּ פִי אֶת לֶחֶם אֱלֹהֵיךָ הוּא מִקְרִיב קֹדֶשׁ יְהִי לָךְ פִּי קְדוֹשׁ אֲנִי יִקְרָא מִקְדָּשְׁכֶם:

תלמוד בבלי מסכת גיטין דף נט עמוד ב

תנא דבי רבי ישמעאל: וקדשתו - לכל דבר שבקדושה, לפתוח ראשון, ולברך ראשון, וליטול מנה יפה ראשון.

רמב"ם הלכות כלי המקדש פרק ד

הלכה א

הכהנים הובדלו מכלל הלויים לעבודת הקרבנות שנאמר ויבדל אהרן להקדישו קדש קדשים, ומצות עשה היא להבדיל הכהנים ולקדשם ולהכניסם לקרבן שנאמר וקדשתו כי את לחם אלהיך הוא מקריב.

הלכה ב

וצריך כל אדם מישראל לנהוג בהן כבוד הרבה ולהקדים אותם לכל דבר שבקדושה, לפתוח בתורה ראשון, ולברך ראשון, וליטול מנה יפה ראשון.

שולחן ערוך אורח חיים הלכות בציעת הפת, סעודה, וברכת המזון סימן רא ס"ב

לא יקדים חכם ישראל ה' { לכהן עם הארץ לברך לפניו (ט) דרך חק ומשפט, אבל לתת לו החכם (י) רשות שיברך, אין בכך כלום; (יא) { ב* { אבל כהן ת"ח (יב) מצוה להקדימו, ב { שנאמר: וקדשתו (ויקרא כא, ח) (יג) ד [לפתוח [ו] ו' { ראשון ולברך ראשון (וע"ל סימן קס"ז).

רש"י מסכת גיטין דף נט עמוד ב

וליטול מנה יפה ראשון - אם בא לחלוק עם ישראל בכל דבר לאחר שיחלקו בשוה אומר לו ברור וטול איזה שתרצה

חידושי הריטב"א מסכת מועד קטן דף כח עמוד ב

וקדשתו לכל דבר שבקדושה לפתוח ראשון. פירוש בס"ת. ולברך ראשון. בסעודה. וליטול מנה יפה ראשון. פירשו בו כשבא לחלוק עם השותפים, ואע"פ שאמרו (פסחים נ' ב') כל הנותן עיניו במנה יפה אינו רואה סימן ברכה לעולם, הכא הוא אינו נותן בו עיניו אלא שנותנין לו, ובתוספות פירשו וליטול מנה יפה ראשון בכל מתנות עניים וכן למישרי ליה תגריה ברישא, וכל זה בכהן שאינו עם הארץ אבל בכהן עם הארץ עליו כתיב (משלי ח') כל משנאי אהבו מות, וכבר בררנוה במקומות אחרים.

רש"י מסכת נדרים דף סב עמוד ב

וליטול מנה יפה ראשון - כשחולק עם אחיו הכהנים בלחם הפנים

תוספות מסכת גיטין דף נט עמוד ב

וליטול מנה יפה ראשון - כגון במעשר עני או בצדקה אם הוא עני או בחברים המסובין בסעודה אבל במידי דשותפות לא דאמרינן בפ' מקום שנהגו (פסחים דף נ:): דהנותן עינו בחלק יפה אינו רואה סימן ברכה לעולם.

פירוש הרא"ש מסכת נדרים דף סב עמוד א
לכל דבר שבקדושה. בכל דבר שיראה גדול ומקודש

פירוש הרא"ש מסכת נדרים דף סב עמוד ב
פתוח ראשון. להיות ראש המדברים בכל קבוץ עם לדבר ולדרוש תחלה:

ולברך ראשון. בתורה ובברכת המזון וכשיושב בסעודה יביאו לו מנה יפה תחלה:

תלמוד בבלי מסכת נדרים דף סב עמוד א
אמר רבא: שרי ליה לצורבא מרבנן למימר צורבא מרבנן אנא שרו לי תיגראי ברישא, דכתיב: טובני דוד כהנים היו, מה
כהן נוטל בראש, אף תלמיד חכם נוטל בראש. וכהן מנא לן? דכתיב: יוקדשתו כי את לחם (ה') אלהיך הוא מקריב, ותנא
דבי רבי ישמעאל: וקדשתו - לכל דבר שבקדושה,

שולחן ערוך יורה דעה הלכות כבוד רבו ותלמיד חכם סימן רמג

סעיף ד

ט תלמיד חכם שיש לו סחורה למכור, לא היו מניחין לשום אדם למכור מאותה סחורה עד שימכור הוא תחלה את שלו.
י] ודוקא דליכא גוים דמזבני, אבל אי איכא גוים דמזבני, לא, דהא לית רווחה לצורבא מרבנן, ואפסודי להנך בכדי, לא
מפסדינן.

סעיף ה

תלמיד חכם י שיש לו דין עם אחר ועומד לפני הדיין, ויש שם בעלי דינים אחרים שקדמו לפניו תחלה, מקדימים דינו,
של ת"ח יא ומושיבין אותו.

שולחן ערוך חושן משפט הלכות דיינים סימן טו

ריך הדיין שיקדים {א} {לדון הדין} {ב} {א' א' {ש בא א} לפניו תחלה, אבל א' צריך להקדים דין (א) }ג} של תלמיד
חכם אפילו בא לבסוף; ב] וכן מצוה עליו א' ד' {א <א ב' א' להפך ב} בזכותו מה שיכול. הגה: ג] ואם הת"ח בעצמו
לפני הדיינים, ב' {ה} {אפילו ג} [ג] פתחו כבר בדין אחר, דנין אותו תחלה שלא יתבטל מלמודו. [א] ד' <ב' א' אבל אם
קרובו בא לדין, אם פתחו בדין אחר אין צריכין לפסוק; ואם לאו, ד' צריכין לדון אותו תחלה, משום כבוד החכם (ב"י
בשם הריטב"א).

סעיף ב

היו לפניו דינים הרבה, (ב) <ג' א' מקדימין ד' ה' }ו} {ד' ה' דין היתום לדין האלמנה, }ז} {ה' ו' ודין ה'
האלמנה > קודם לדין תלמיד חכם, ו' ודין תלמיד חכם קודם לדין עם הארץ, }ח} {א' ודין ו' ז' האשה קודם לדין
האיש.

תומים סימן טו סק"ג

מקדימים דין היתום וכו' לדין ת"ח. הקשה הכסף משנה (פכ"א מסנהדרין ה"ו) וכן הדרכי משה (אות א) דהא רב נחמן
(כתובות קה ב) הקדים קרובו של ת"ח ליתום, ומכל שכן דהדין להקדים דינו של ת"ח בעצמו. ותירצו המפורשים וכן
הלח"מ (שם) דזהו היה הטעם שהיה נסתם טענת הבע"ד, כי ראה רב נחמן נושא פנים להקדים לדין יתום שלא כדת.
(וגם בזה צ"ל כמש"כ (לעיל סק"ב) דהיה רב נחמן מודיע לבע"ד טעם ההקדמה משום שהוא קרובו דרב ענן וכמש"כ
לעיל בריטב"א). אך לפ"ז אין ראייה לדינו של הריטב"א ורבו, ד"ל אף בפתחו ליה בדינו מקדימים, רק שם נסתתם

טענתו מטעם אחר, הואיל והקדימו ליתום, וא"כ קשה על הרמ"א דהביא הך חילוק דריטב"א בין פתחו ללא פתחו, וכאן הניח בסתם דברי הרמב"ם (שם) מבלי הגהה כלל.

ואפשר לומר תירוץ אחר בדברי הרמב"ם, דס"ל לרמב"ם ודאי כשיש ב"ד אחד בעיר ובאים היתום ות"ח, אז ליתום [יש] דין קדימה, ועשה דיתום אלים מעשה דת"ח, ות"ח חייב למחול נגד היתום, דלא שייך ביה מחילה, אבל כשיש שני בתי דינים בעירם, ובית דין אחד פסולים מחמת קורבא לת"ח, פשיטא דיש להב"ד השני להיזקק לדינו של ת"ח, והיתום ילך לב"ד השני ומתקיימים שני עשה בשוה, כי היתום הולך לב"ד זה, והת"ח לב"ד אחר, ולכך בעובדא דפרק שני דייני גזרות דהא היה רב ענן דיין קבוע, ומתחילה בא לפני רב ענן לדון, רק הואיל ופסלהו הלך לפני רב נחמן, ורב נחמן חשב כי הוא קרובו, וא"כ אקדמיה מקמיה יתום, ויתום ילך למשפט לפני רב ענן, וקיים ירא שמים יוצא ידי שניהם, וא"ש. אך לפ"ז צ"ל לשיטת הרמ"א דהך דיתום קודם לת"ח, לא למדו הרמב"ם מהך דעובדא דרב ענן ורב נחמן, רק ממקום אחר, דהא כאן צריך לומר דסתימת טענתו לא היה בשביל כך דהא שלח ליה ליתום לב"ד אחר.

ובהכי ניחא נמי דהשמיט הרמב"ם הך דינא דקרובו של ת"ח יש לו משפט קדימה, משום דס"ל דהוא דין טעות של רב נחמן כדעת הריטב"א הנ"ל וכמש"כ לעיל, והא דאקדמיה ליתום לק"מ כמש"כ ששלחו לב"ד אחר. עוד אפשר לומר דהרמב"ם ס"ל אף דשניהם עשה, דיתום ודתלמיד חכם, מ"מ על הת"ח למחול נגד היתום, וזהו מדת ת"ח נוחי דעת להקדים אומללים ולחזק לבבות כושלים והיא כבודם ותפארתם, משא"כ היתום דלאו בר מחילה כמש"כ לעיל, אך זהו לת"ח עצמו, אבל לס"ד דקרובו של ת"ח יש לו ג"כ קדימה משום כבוד החכם, א"כ לא שייך כאן מחילה, דת"ח אינו פה למחול [על] כבודו, והקרוב אינו בגדר למחול כבוד קרובו, ולכך יש לו משפט קדימה ליתום, ולכך רב נחמן דטעה כמש"כ הריטב"א, והוא דעת הרמב"ם כמש"כ, וחשב דיש לקרוב קדימה אף בזה יפה עשה שהקדימו ליתום כמש"כ, אבל כיון דלא קי"ל בזה כרב נחמן דאין לקרוב קדימה משום סתימת טענה, אף זהו להקדים ליתום ליתא, דת"ח מחויב למחול נגד יתום כמש"כ.

ועוד י"ל דהרמב"ם ספוקי מספקא במה היה טעותא דרב נחמן, אי בשביל שהקדים ת"ח ליתום, או שהקדים אף קרובו של ת"ח, ולזה באמת אין קדימה, ולכך חשש להחמיר שלא יהיה ח"ו סתימת טענת בע"ד ויצא משפט מעוקל, והשמיט דיש לקרוב קדימה, וגם פסק להקדים ליתום לחוש לכל שני סברות.

(ובאמת נראה דהרמב"ם דהשמיט הך דינא של קרובו ת"ח, דס"ל דוקא ת"ח משום שלא יבטל מלמודו, ולא קרובו או שלוחו, דהא בזה לא שייך ביטול תורה. ואון לדבריו מהא דאמרינן בנדרים דף ס"ב (ע"א) דמנלן דת"ח שרו ליה תיגרא ברישא דכתיב (שמואל ב ח יח) ובני דוד כהנים היו מה כהן נוטל בראש אף ת"ח נוטל בראש, ומייתי עליו וקדשתו (ויקרא כא ח) לכל דבר שבקדושה לפתוח ראשון ולברך ראשון וליטול מנה יפה ראשון, וקשה למה השמיט הך דסליק מיניה לפתוח דינו בראשון, אלא ודאי דהעטרה לכהן יהיה בדבר שבקדושה, ומה דבר שבקדושה יש בהקדמת דברי ריבות, ולכך השמיטו הגמרא, אבל לת"ח ילפינן על כל פנים בהיקש דלדבר שבקדושה יש לו משפט קדימה, ולגבי ת"ח הוי הקדמת משפט דבר שבקדושה שלא יבטל מלמודו.

ובהכי ניחא הרמב"ם דסבירא ליה וקדשתו דאורייתא כמש"כ בהל' כלי מקדש (פ"ד ה"א), למה השמיט הך דכהן קודם במשפט לישראל, בשלמא אינך מחברים י"ל דס"ל דהוי מדרבנן, ובקצתם אמרו ובקצתם לא אמרו. והא דהקשה המג"א [או"ח] סימן ר"א (סק"ד) הא בגמ' (גיטין נט ב) אמרינן דאורייתא, י"ל דס"ל הני מילי בזמן הבית וקרובן כדכתיב את לחם וכו', אבל לאחר חורבן בעוונותינו הרבים בטלה קדושתן של תורה, וכ"כ בהגהת מרדכי גיטין (ס' תסא) בשם ר"ת דבזה"ז אין קדושת כהנים דאין בגדיהם עליהם היינו אין ראוי לבגדיהם, אבל לרמב"ם קשיא. ולפי מש"כ ניחא דכל הקדושה הוא מבלי לבטל מלמודו, וכ"כ הרא"ש בפירושו לנדרים (שם), ע"ש.

משנה ברורה סימן רא

לפתוח ראשון - בקריאת [ט] התורה ולברך ראשון בסעודה [י] בברכת המוציא ובכהמ"ז וכן להוציא בקידוש דוקדשתו הוא לכל דבר שבקדושה וכתבו הפוסקים דבכלל לפתוח ראשון הוא להיות ראש המדברים בכל קבוץ עם ולדרוש תחלה וה"ה בשיבה ידבר בראש ועיין במ"א שמצדד דהלימוד מוקדשתו הוא דאורייתא (ולא אסמכתא בעלמא) ומ"מ אם הכהן רוצה לחלוק כבוד לאחר בכל זה רשאי ורק בקריאת התורה אינו יכול למחול וכדלעיל בסימן קל"ה במ"ב סק"ט אמרי' בגמרא דהכהן יטול מנה יפה ראשון [ור"ל שישראל צריך ליתן לכהן מנה יפה ראשון לכל המסובין] והיינו דוקא בחברים המסובין בסעודה או בצדקה אבל כשהכהן חולק איזה שותפות עם חבריו ישראל לא דאדרבה אמרינן בגמרא כל הנותן עינו בחלק יפה אינו רואה סימן ברכה לעולם וצ"ע למה אין נזהרין עכשיו להקדים לכהן לכל הנך מילי [מ"א וע"ש שמצדד למצוא קצת טעם למנהג ומ"מ לכתחלה בודאי יש ליזהר בזה]. טוב להקדים הלוי ג"כ לישראל אם הם שוין בחכמה [יא] בבהמ"ז ובהמוציא [יב] וכן בנתינת הצדקה דהא מקדימין אותו בקריאה ג"כ לפני ישראל